

**ПІДГОТОВКА ТРЕНЕРІВ
З ПІДВИЩЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ
ГОТОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ
ДО ПРИЙНЯТТЯ
КОНСТРУКТИВНИХ РІШЕНЬ
У НАДЗВИЧАЙНІЙ СИТУАЦІЇ**

Робоча програма навчальної дисципліни

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

**ПІДГОТОВКА ТРЕНЕРІВ З ПІДВИЩЕННЯ
ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ
ДО ПРИЙНЯТТЯ КОНСТРУКТИВНИХ РІШЕНЬ
У НАДЗВИЧАЙНІЙ СИТУАЦІЇ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий); система післядипломної освіти
Освітня програма	Психологія
Спеціальність	053 Психологія
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки

Кропивницький 2022

Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту соціальної та політичної психології НАПН України,
протокол № 12/22 від 8 грудня 2022 р.

Розробник:

В. М. Духневич, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач лабораторії психології політико-правових відносин
Інституту соціальної та політичної психології НАПН України

Рецензенти:

О. О. Горова, доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психології
управління Університету менеджменту освіти НАПН України;
О. Ф. Яцина, доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри наук
про здоров'я Ужгородського національного університету

**Підготовка тренерів з підвищення психологічної готовності
особистості до прийняття конструктивних рішень у надзвичайній ситуації :**
робоча програма навчальної дисципліни; спеціальність 053 «Психологія»;
третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти системи післядипломної освіти /
розробник В. М. Духневич ; Національна академія педагогічних наук України,
Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький: Імекс-ЛТД,
2022. – 25 с.

ISBN 978-966-189-679-5

© Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2022
© В. М. Духневич, 2022

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна за вибором

Проблема готовності громадян України до конструктивної поведінки в надзвичайних ситуаціях загострюється не тільки через тривання російсько-української війни, а й через небезпеку виникнення пов'язаних із цим надзвичайних ситуацій техногенного і соціального плану. Негативні психологічні наслідки переживання надзвичайних, екстремальних чи катастрофічних подій спостерігаються у всіх вікових групах населення України. Саме тому спеціальної психологічної підтримки потребують як самі учасники, так і свідки травматичних подій, для яких травматичний досвід стає перешкодою для подальшої повноцінної життєдіяльності. Одним із напрямків підвищення опірності як окремих громадян, так і колективних суб'єктів є формування відповідних настановлень на пошук конструктивних способів переживання таких травматичних ситуацій та подій. І пропонується навчальна дисципліна «Підготовка тренерів з підвищення психологічної готовності особистості до прийняття конструктивних рішень у надзвичайній ситуації» є одним із напрямків формування такої опірності.

Предмет навчальної дисципліни

Предметом навчальної дисципліни «Підготовка тренерів з підвищення психологічної готовності особистості до прийняття конструктивних рішень у надзвичайній ситуації» є комплексні практичні знання щодо фахової підготовки тренерів, які зможуть працювати на рівні окремих громад у структурах психологічних служб системи освіти, у громадських і волонтерських організаціях та готувати психологів (зокрема системи освіти), педагогічних працівників, студентів та учнів, волонтерів до конструктивних дій у надзвичайних ситуаціях.

Мета навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Підготовка тренерів з підвищення психологічної готовності особистості до прийняття рішень у надзвичайній ситуації» – допомогти аспірантам та/або особам, які здобувають освіту на другому рівні вищої освіти – рівні спеціалізованого навчання та вдосконалення професійної підготовки (друга вища освіта, з присудженням освітнього ступеня магістр), опанувати теоретичні основи та виробити вміння і практичні навички з планування та організації тренінгів, спрямованих на формування готовності громад до дій в умовах надзвичайних ситуацій.

Основні завдання

Основними завданнями викладання дисципліни «Підготовка тренерів з підвищення психологічної готовності особистості до прийняття конструктивних рішень у надзвичайній ситуації» є теоретична і практична підготовка аспірантів та осіб, які здобувають другу вищу освіту, з питань, спрямованих на оволодіння вмінням приймати конструктивні рішення в надзвичайній ситуації. Особлива увага приділяється: відпрацюванню навичок саморегуляції, контролю емоційних реакцій та станів; засвоєнню прийомів недирективного управління діалогом; оволодінню знаннями з історії виникнення та розвитку групових методів роботи; ознайомленню з головними видами тренінгових груп, специфікою їхньої роботи; забезпеченню розуміння аспірантами та слухачами курсів підвищення кваліфікації основних механізмів та закономірностей застосування тренінгових технологій для підготовки людини до дій у надзвичайних ситуаціях; формуванню базових навичок планування, організації та проведення тренінгів; формуванню ключових компетентностей сучасних тренерів щодо підвищення психологічної готовності особистості до прийняття рішень у надзвичайній ситуації.

РОЗДІЛ 1. МІСЦЕ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНІЙ СХЕМІ ПІДГОТОВКИ АСПРАНТІВ ТА ОСІБ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬ ДРУГУ ВИЩУ ОСВІТУ (В СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНІЙ СХЕМІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ)

Інтегральна компетентність: здатність вирішувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері тренінгових технологій для осіб, що готують окремих індивідуальних та колективних суб'єктів до дій у надзвичайній ситуації, що передбачає застосування теорій та наукових методів відповідної галузі і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності передбачають здатність:

- вчитися й оволодівати сучасними знаннями про розвиток групових методів роботи;
- знати і розуміти предметну сферу, специфіку професійної діяльності;
- застосовувати знання в практичних ситуаціях;
- проводити дослідження на відповідному рівні;
- володіти навичками міжособової взаємодії;
- спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).

Фахові компетентності охоплюють здатність і вміння:

- логічно і послідовно відтворювати здобуті знання із предметної сфери і групових методів роботи;
- критично аналізувати й узагальнювати положення предметної сфери сучасного тренінгу;
- провадити тренінгову діяльність на основі розуміння сутності та змісту теорії навичок планування, організації та проведення тренінгів і функціональних зв'язків між їхніми складниками;
- коректно застосовувати методи, прийоми та інструменти тренінгу;

- проводити дослідження в різних сферах тренінгової діяльності;
- розробляти методичне забезпечення для впровадження тренінгів у закладах освіти та організаціях громадського сектору;
- пропонувати вдосконалення щодо функцій тренінгової діяльності.

Результати навчання:

а) знати:

- основні принципи проведення тренінгів підготовки окремих осіб і груп до дій та рішень в умовах надзвичайної ситуації;
- специфіку тренінгів у роботі з підвищення психологічної готовності особи до прийняття рішень у надзвичайній ситуації;
- соціально-психологічні чинники, що впливають на перебіг процесів у тренінговій групі;
- динаміку впливу тренінгів на особистість і групу;
- психологічні технології проведення тренінгів з підвищення психологічної готовності особи до прийняття рішень у надзвичайній ситуації;
- теоретичні поняття про тренінг: структуру, цілі, завдання і загальні принципи побудови; засади розроблення програм тренінгів;
- ролі та функції ведучого, вимоги до особистості тренера;
- методичні засоби та прийоми, які застосовуються під час тренінгу;
- особливості підготовки і проведення тренінгу, основних процедур тощо;

б) уміти:

- недирективно управляти діалогом;
- мати навички партнерського спілкування; ефективно взаємодіяти в групі;
- управляти груповим процесом;
- діагностувати стани людей, їхні внутрішні позиції в поточних контактах щодо різних аспектів проблеми;
- здійснювати рефлексію власної поведінки, вести самоспостереження в контактах;

- організувати групові дискусії, рольові ігри, вправи та застосовувати інші техніки проведення тренінгів;
- скласти програму тренінгів і самостійно їх проводити;
- формулювати рекомендації щодо проведення тренінгової, корекційної роботи в групі.

Про опанування основ навчальної дисципліни може свідчити відповідний рівень сформованості вмінь:

Рівень сформованості вмінь	Зміст критерію рівня сформованості вмінь
1. Репродуктивний	Уміння відтворювати знання, передбачені програмою.
2. Алгоритмічний	Уміння використовувати знання в практичній діяльності для розв'язання типових ситуацій
3. Творчий	Уміння здійснювати евристичний пошук і використовувати знання для вирішення нестандартних завдань та проблемних ситуацій

Навчальну програму складено на **0,5 кредиту**.

Форми контролю: підсумковий модульний контроль, залік.

РОЗДІЛ 2. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Характеристика навчальної дисципліни						
<i>Шифр та найменування галузі знань:</i> <i>05 «поведінкові науки»</i>			<i>Цикл дисциплін за навчальним планом:</i> <i>вибіркова</i>			
<i>Код та назва спеціальності:</i> <i>053 «Психологія»</i>			<i>Освітньо-кваліфікаційний рівень:</i> <i>Доктор філософії з психології.</i> <i>Освітній ступінь: магістр (друга вища освіта)</i>			
<i>Курс:</i> <i>Семестр:</i>			<i>Методи навчання:</i> <i>лекції, семінарські заняття, самостійна робота</i>			
Кількість кредитів ECTS	Кількість годин	Кількість аудиторних годин	Лекції	Семінари	Заліки за модулями	Самостійна робота (СРС)
<i>0,5</i>	<i>15</i>	<i>10</i>	<i>6</i>	<i>4</i>	<i>1</i>	<i>5</i>
<i>Кількість тижневих годин</i>		<i>Кількість змістових модулів</i>		<i>Кількість заліків по модулях/контрольних робіт</i>		<i>Вид контролю</i>
		<i>1</i>		<i>1</i>		<i>залік</i>

РОЗДІЛ 3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ пор. теми	Назва теми
1.	Загальне уявлення про тренінг як елемент формування готовності до конструктивної поведінки в надзвичайній ситуації
2.	Надзвичайна ситуація і перша психологічна допомога
3.	Психологія прийняття рішень у надзвичайних умовах

РОЗДІЛ 4. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Загальне уявлення про тренінг як елемент формування готовності до конструктивної поведінки у надзвичайній ситуації

Специфіка тренінгової роботи. Цілі тренінгової групи. Переваги групової форми роботи. Особливості роботи тренера в групі. Основні ролі ведучого групи. Стилі керівництва групою. Підготовка ведучих тренінгових груп.

Інформаційний блок методів: мінілекція, групова дискусія, мозковий штурм. Блок закріплення навичок: рольові і ділові ігри, драматичні прийоми, питання і відповіді, вправи, демонстрації, рольові ігри, ділові ігри, «Case study». Допоміжні прийоми тренінгової роботи: психогімнастичні вправи, домашнє завдання, робота з матеріалами (роздатковий матеріал, інтелектуальна підтримка), підготовка і захист проєктів, казки, історії, байки, притчі тощо.

Етапи побудови змістовної роботи в тренінгу. Підготовка тренінгу. Форми організації тренінгових занять. Планування програми. Підготовка програм поведінкового тренінгу.

Процедура знайомства. Робота з очікуваннями. Формування норм і правил в групі. Інструкція у вправах. Завершення процедур. Обговорення. Проведення дебрифінгу. Організація опитування та дискусії в групі. Зворотний зв'язок у тренінговій групі. Керування роботою учасників. Стимулювання активності й апробування нових варіантів поведінки. Завершення тренінгу, підбиття підсумків. Організація відеознімання і відеоперегляду.

Основна література

1. Духневич, В. М. (2014). *Прикладні питання технологій підготовки та проведення когнітивно-орієнтованих тренінгів спілкування*. Методичні рекомендації. Київ: Міленіум. URL: <http://psy-lpr.at.ua/Materials/DuhnMetod2-13.pdf>

2. Корольчук, М. С., & Крайнюк, В. М. (2006). *Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах*. Київ: Ніка-центр.
3. Лефтеров, О. В. (2008). *Психологічні тренінгові технології в органах внутрішніх справ: монографія. Т. 2: Психотренінг в ОВС: практичний досвід, організація проведення та перспективи подальшого впровадження*. Донецьк: ДЮІ.
4. Овсяннікова, Я. О. (2010). *Соціально-психологічний тренінг як засіб відновлення психологічної стійкості рятувальників ДСНС України*. (Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.09 «Психологія діяльності в особливих умовах»). Харків.
5. Приходько, В. В. (2005). Соціально-психологічний тренінг як засіб формування комунікативної компетенції. *Вісник Львівського університету*, Вип. 19, Ч. 1. 182–188.

Додаткова література

1. Афанасьєва, Н. Є., & Перелигіна, Л. А. (2008). *Теоретико-методологічні основи соціально-психологічного тренінгу*. Навчальний посібник. Харків: УЦЗУ.
2. Вітенко, І. С., Борисюк, А. С. & Вітенко Т. І. (2005). *Соціально-психологічний тренінг: цикл вправ для підготовки лікарів-медичних психологів*. Навчально-методичний посібник. Чернівці: Книги-XXI.
3. Гольдштейн, А. & Хомик, В. (2003). *Тренінг умінь спілкування: як допомогти проблемним підліткам*. Київ: Либідь.
4. Гринчук, О. І. (2012). Проблема оптимізації підготовки майбутніх спеціалістів засобами соціально-психологічного тренінгу. *Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка Національної АПН України*. Т. XIV, ч. 2. С. 67–74.
5. Джонсон, Д. В. (2003). *Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування*. Київ: КМ Академія.

6. Занюк, С. С. (1998). *Мотиваційний тренінг (Як учитися спонукати себе та інших до ефективної діяльності): спецпрактикум із психології мотивації*. Луцьк.
7. Карпенко, Є. (2015). *Основи психотренінгу*. Навчальний посібник. Львівський державний університет внутрішніх справ (ЛьвДУВС). Драгобич: Просвіт.
8. Литовченко, Н. Ф. (2005). *Професійно орієнтований тренінг самопізнання та саморегуляції: навчально-методичні матеріали для тренінгових занять студентів-психологів*. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя.
9. Матійків, І. М., Якимів, А. І., & Черняк, Т. Г. (2012). *Основи тренерської майстерності*. Навчально-методичний посібник. Львів: Манускрипт.
10. Мілютіна, К. Л. (2004). *Теорія та практика психологічного тренінгу*. Київ: МАУП.
11. Мороз, Л. І., & Яковенко, С. І. (2011). *Професійно-психологічний тренінг*. Підручник для студентів ВНЗ. Київ: Паливода А. В.
12. Перепелюк, Т. Д., & Ільченко, С. І. (2014). *Організація і методика соціально-психологічних тренінгів*. Навчальний підручник. Умань: Візаві.
13. Федорчук, В. М. (2014). *Тренінг особистісного зростання*. Київ: Центр навчальної літератури.
14. Фопель, К. (2007). *Технологія ведення тренінга. Теорія і практика*. Москва: Генезис.

Тема 2. Надзвичайна ситуація і перша психологічна допомога

Екстремальна ситуація, надзвичайна ситуація, криза: визначення, класифікація, співвідношення понять Оптимальні і екстремальні умови проживання. Виникнення екстремальних умов у професійній діяльності і побуті, у спілкуванні. Когнітивні, рольові, екзистенційні та інші типи конфліктів, що визначають екстремальність умов життя і праці. Паніка як екстремальний стан. Екстремальна, або надзвичайна ситуація, де джерело

загрози знеособлене (катастрофи, природні лиха, війни, епідемії і т. ін.) і де джерелом загрози є інша особа (потерпілі від насильницьких злочинів, терористичних актів тощо). Об'єктивні і суб'єктивні характеристики надзвичайних ситуацій.

Екстрена психологічна допомога в разі гострої реакції на стрес. Самодопомога в разі гострої реакції на стрес. Організація психологічної допомоги на місці НС. Етапи екстреної психологічної допомоги. Етичні принципи фахівця-психолога під час роботи в умовах НС. Методи надання екстреної психологічної допомоги. Методи психологічної діагностики під час надання екстреної психологічної допомоги.

Основна література

1. Барило, О. Г., Волянський, П. Б., Гур'єв, С. О., Долгий, М. Л., Євсюков, О. П., Михайлов, В. М., ... & Ткаченко, О. В. (2014). *Реагування на надзвичайні ситуації*. Навчальний посібник. Київ: Бланк-прес.
2. Карчевський, І. Р. (2015). *Психологічні проблеми в екстремальних ситуаціях (для студентів спеціальності «Психологія» денної та заочної форм навчання)*. Навчальний посібник. Острого: Вид-во Національного університету «Острозька академія».
3. Кісарчук, З. Г. (Ред.) (2015). *Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій*. Методичний посібник. Київ: Логос.
4. Малкина-Пых, И. Г. (2005). *Психологическая помощь в кризисных ситуациях*. Москва: Эксмо. (Справочник практического психолога).
5. *Методичні рекомендації щодо надання першої психологічної допомоги сім'ям з дітьми, дітям, які перебувають/перебували в зоні збройного конфлікту*. (2014). Додаток до листа Мінсоцполітики від 25.09.2014 № 48/56/235-14. URL: <https://padlet.com/eugeniefilenko/w1n2zs0ndx3xuqct/wish/2156568587>.
6. Міжвідомчий постійний комітет. (2017). *Керівництво МПК з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайної ситуації*.

Київ:

Пульсари. URL: https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/iasc-guidelines-on-mhpss-in-emergency-settings_ukrainian_e-version.pdf

7. Міжнародний медичний корпус (2017). *Перша психологічна допомога: посібник для працівників на місцях*. Київ: Пульсари.
8. *Порядок надання психологічної підтримки постраждалим при надзвичайній ситуації*. (2014). Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0766-14#Text>
9. Тімченко, О. В. (Ред.) (2010). *Кризова психологія*. Навчальний посібник. Харків: НУЦЗУ.
10. Товариство Червоного Хреста України (2017). *Перша психологічна допомога: посібник для членів загону швидкого реагування Товариства Червоного Хреста України*. Київ. URL: <https://redcross.org.ua/wp-content/uploads/2016/10/%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%88%D0%B0-%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B0%D0%97%D0%A8%D0%A0.pdf>
11. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (2018). *A Guide to Psychological First Aid For Red Cross and Red Crescent Societies*. URL: <https://pscentre.org/wp-content/uploads/2019/05/PFA-Guide-low-res.pdf>

Додаткова література

1. Андросюк, В. Г. (Уклад.) (2014). *Психологія екстремальної поведінки*. Навчально-методичний комплекс. Київ: НАВСУ.
2. Боснюк, В. Ф. (2021). *Психологічний спецпрактикум з екстремальної та кризової психології*. Курс лекцій. Харків: НУЦЗУ. URL: <http://29yjmo6.257.cz/bitstream/123456789/14002/1/%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%20%D0%A1%D0%BF%D0%B5%D1%86%D0%BA%D1%8>

[3%D1%80%D1%81%20%D0%95%20%D1%82%D0%B0%20%D0%9A%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%20%D0%9A%D0%9B%D0%B5%D0%BA%20%28%D0%91%D0%BE%D1%81%D0%BD%D1%8E%D0%BA%29%20.pdf](http://nmc-rivne.ucoz.ua/Sttati/kp/pos.pdf)

3. Волянський, П. Б. (Ред.) (2015). *Загальна підготовка працівників підприємств, установ та організацій до дій у надзвичайних ситуаціях*. Методичний посібник. URL: <http://nmc-rivne.ucoz.ua/Sttati/kp/pos.pdf>.
4. Католик, Г. & Корнієнко, І. (2003). *Техногенні катастрофи: психологічна допомога очевидцям та постраждалим*. Львів: Червона Калина.
5. Малкина-Пых, И. Г. (2006.) *Экстремальные ситуации: Справочник практического психолога*. Москва: Эксмо.
6. *Методичні рекомендації щодо надання першої психологічної допомоги сім'ям з дітьми, дітям, які перебувають/перебували у зоні збройного конфлікту*. Додаток до листа Мінсоцполітики від 25.09.2014 № 48/56/235-14. URL: http://ww2.if.gov.ua/data/upload/publication/galytska/ua/30959/dodatok_do_lysta_msp.pdf?141247888=97f5dff1d0f1ae65157d0bd4d4a11b94
7. Оніщенко, Н. В. (2014). *Екстрена психологічна допомога постраждалим у надзвичайних ситуаціях: теоретичні та прикладні аспекти*. Харків: Право.
8. *Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи* (2018a). Навчальний посібник. Т. 1. Київ. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/a/a/430805.pdf>.
9. *Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи* (2018b). Навчальний посібник. Т. 2. Київ. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/a/c/430829.pdf>.
10. *Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи* (2018c). Навчальний посібник. Т. 3. Київ. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/d/430841.pdf>.
11. Панок, В. Г. (1999). *Методичні підходи до надання психологічної допомоги потерпілим від техногенної катастрофи*. Київ: Центр соціальних експертиз і прогнозів.

- 12.Потапчук, Н. Д. (2016). Динаміка виникнення паніки в екстремальних ситуаціях та особливості її подолання. *Проблеми екстремальної та кризової психології*, Вип. 19, 130–140.
URL: <https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/ProblemsOfExtremeAndCrisisPsychology/vol19/Potapchuk.PDF>.
- 13.Титаренко, Т. М. (2004). *Кризове психологічне консультування*. Київ: Главник.
- 14.Тімченко, О. В. (Ред.) (2007). *Екстремальна психологія*. Підручник. Київ: Август Трейд.

Тема 3. Психологія прийняття рішень у надзвичайних умовах

Природа процесу прийняття рішень. Помилки в прийнятті рішень. Прийоми, що допомагають приймати рішення. Особливості прийняття рішень у професійній психологічній діяльності. Особистість і група: проблеми прийняття рішення. Індивідуальний тип і стиль мислення. Прийняття рішень у різних умовах: визначеності, невизначеності, ризику та конфлікту. Прийняття рішень в умовах невизначеності: часткова і повна невизначеність. Прийняття індивідуальних і колективних рішень в умовах ризику. Вплив чинника ризику, вибір альтернативи. Особистісні кореляти процесу прийняття рішень в умовах ризику.

Феномени прийняття індивідуальних рішень. Ефекти оцінки ймовірності випадкових подій. Ефекти оцінювання та вибору альтернатив. Оцінні ефекти після прийняття рішення (ефект надмірної впевненості, феномен когнітивного дисонансу).

Феномени ухвалення колективних рішень. Ефект поляризації. Феномен «group-think». Ефект «соціальної фасилітації». Ефект «соціальних лінощів». Ефекти «чисельності» і «складу» групи, що ухвалює рішення. Ефект «асиметрії якості рішень». Ефект конформізму. Співвідношення раціонального та

інтуїтивного в прийнятті рішень. Дві системи мислення (автоматична швидка і раціональна повільна).

Вплив когнітивних ілюзій та ілюзій сприймання на прийняття рішень. Феномен праймінгу (передумання). Поняття когерентності і когнітивної легкості в прийнятті рішень. Вплив емоцій (настрою) на прийняття рішень. Толерантність до невизначеності. Ілюзії розуміння і прогнозування в прийнятті рішень. Помилка планування. Оптимістичне спотворення.

Основна література

1. Аріелі, Д. (2021). *Передбачувана ірраціональність*. Львів: Видавництво Старого Лева.
2. Боно, Э. (2015). *Искусство думать. Латеральное мышление как способ решения сложных задач*. Москва: Альпина Паблицер.
3. Друкер, П. Ф. (2006). *Эффективное принятие решений*. Москва: Альпина Бизнес Букс.
4. Канеман, Д. (2017). *Мислення швидке й повільне*. Київ: Наш Формат.
5. Петровська, І. Р. (2018). *Психологія прийняття рішень*. Методичні матеріали до навчального курсу. Львів
6. Помиткіна, Л. В. (2013). *Психологія прийняття особистістю стратегічних життєвих рішень*. Монографія. Київ: Кафедра.
7. Хиз, Ч. (2014). *Ловушки мышления. Как принимать решения, о которых вы не пожалеете*. Москва: Манн, Иванов и Фербер.

Додаткова література

1. Аріелі, Д. (2021). *Добре бути ірраціональними. Як мислити нелогічно та отримувати несподівані переваги*. Львів: Видавництво Старого Лева.
2. Грабовська, С. Л. (2014). *Психологічні аспекти комунікаційного менеджменту організації*. Навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка.
3. Канеман, Д., Словик, П., & Тверски, А. (2005). *Принятие решений в*

- неопределенности: Правила и предубеждения.* Харьков: Институт прикладной психологии «Гуманитарный центр».
4. Кирхлер, Э., & Шрот, А. (2004). *Принятие решений в организациях.* Харьков: Институт прикладной психологии «Гуманитарный центр».
 5. Орликовський, М. О., Осовська, Г. В. & Ткачук, В. І. (2012). *Самоменеджмент: практикум.* Навчальний посібник для студентів вузів. Київ: Кондор.
 6. Петровська, І. Р. (2021). *Психологія прийняття рішень: навчально-методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія.* Львів.
 7. Петруня, Ю. Є., Говоруха, В. Б., Літовченко, Б. В. та ін. (2011). *Прийняття управлінських рішень.* Київ: Центр навчальної літератури.
 8. Ситник В. Ф. (2004). *Системи підтримки прийняття рішень.* Навчальний посібник. Київ: КНЕУ.
 9. Тополенко, О. О. (2008). Модель впливу психологічних чинників на процес прийняття управлінських рішень. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*, 3(24), 162–167.
 10. Фьоре, Н. (2013). *Психологія убеждения. Лёгкий способ перестать откладывать дела на потом.* Москва: Манн, Иванов и Фербер.
 11. Ariely, D. (2000). Controlling information flow: Effects on consumers' decision making and preference. *Journal of Consumer Research*, 27 (2), 233–248.
 12. Ariely, D., & Zauberaman, G. (2000). On the making of an experience: The effects of breaking and combining experiences on their overall evaluation. *Journal of Behavioral Decision Making*, 13, 219–232.
 13. Ariely, D., & Wertenbroch, K. (2002). Procrastination, Deadlines, and Performance: Self-Control by Precommitment. *Psychological Science*, 13 (3), 219– 224.
 14. Mussweiler T. (2002). The Malleability of Anchoring Effects. *Experimental Psychology*, 49(1), 67–72.

Семінар (4 год.)

Інтерактивне заняття за темою «Розроблення програми тренінгу підвищення психологічної готовності особистості до прийняття конструктивних рішень у надзвичайній ситуації»

Заняття проходить у формі мозкового штурму, презентації та групової дискусії. Аспіранти (магістри, друга вища освіта) розподіляються на дві групи, кожна з яких готує свою розробку, а потім презентує її іншій групі.

Завдання. Визначте цільову аудиторію вашого тренінгу (педагогічні працівники, учні, члени громадських чи волонтерських організацій, представники об'єднаних територіальних громад). Створіть ескіз програми тренінгу. Для цього опишіть:

- цілі та завдання тренінгу;
- принципові заходи щодо формування мікронавичок в учасників тренінгу;
- таймінг окремих заходів щодо формування мікронавичок (у разі потреби);
- необхідний методичний інструментарій (наочні матеріали, роздаткові матеріали, вправи, рольові ігри, кейси, бланки для роботи тощо);
- особливості організації тренінгового простору;
- необхідне технічне забезпечення.

Після підготовки кожна група має презентувати своє бачення ескізів-задумів програми тренінгу. Після того як обидві групи проведуть свої презентації, відбувається обговорення тих принципових аспектів, які додатково мають бути враховані під час розроблення такого роду тренінгових програм.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (5 год.)

1. Проаналізуйте сучасний стан проблеми надання психологічної допомоги в надзвичайних ситуаціях у нашій країні і за кордоном.
2. Систематизуйте основні методи психології надзвичайних ситуацій та оформіть їх у вигляді таблиці.

Тематика повідомлень, рефератів

1. Толерантність до стресу як провідна проблема психології здоров'я.
2. Проблема екстремальності в сучасній психологічній науці.
3. Чинники психологічного впливу на особу в умовах надзвичайної ситуації.
4. Комунікація в умовах надзвичайної ситуації.

Література

1. Католик, Г., & Корнієнко, І. (2003). *Техногенні катастрофи: психологічна допомога очевидцям та постраждалим*. Львів: Червона Калина.
2. Панок, В. Г. (1999). *Методичні підходи до надання психологічної допомоги потерпілим від техногенної катастрофи*. Київ: Центр соціальних експертиз і прогнозів.
3. Тімченко, О. В. (Ред.) (2007). *Екстремальна психологія*. Підручник. Київ: Август Трейд.
4. Тімченко, О. В. (Ред.) (2010). *Кризова психологія*. Навчальний посібник. Харків: НУЦЗУ. URL: <http://extrpsy.nuczu.edu.ua/sites/all/books/kryzova.pdf>.

РОЗДІЛ 5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Презентація (мінілекція), інструктаж і коментарі тренера як компоненти тренінгу.
2. Групова дискусія, вправи, демонстрація як компоненти тренінгу.
3. Брейнстормінг, ділові ігри як компоненти тренінгу.
4. Рольові ігри, ділові ігри, «Case study».
5. Підготовка і захист проєктів як компоненти тренінгу.
6. Організація психологічного тренінгу, її складники.
7. Стандарти тренерської роботи під час проведення тренінгу.
8. Організація відеознімання і відеоперегляду.
9. Групові правила роботи і групові ритуали.
10. Важкі ситуації в роботі з групою та окремими учасниками.
11. Уточнення задач і складання плану тренінгу.
12. Планування часу (складання розкладу). Таймінг. Резерв часу і резерв вправ.
13. Планування технічного оснащення аудиторії і використання наочних засобів навчання.
14. Розподіл функцій і планування взаємодії між тренерами.
15. Планування дій тренерів під час перерв.
16. Підготовка роздаткових матеріалів та інтелектуальної підтримки для учасників.
17. Що таке «встановлення пріоритетів»? Які переваги роботи за пріоритетами?
18. У чому полягає сутність «прийняття рішень»? Які прийоми і методи прийняття рішень в умовах надзвичайної ситуації можливі?
19. У чому полягає сутність «прийняття рішень»? Принципи прийняття рішень (принцип Парето, принцип Ейзенхауера).
20. Що таке делегування? Правила делегування.

21. Феномени та ефекти прийняття рішень в умовах надзвичайної ситуації.
22. Вплив когнітивних ілюзій та ілюзій сприймання на прийняття рішень.
23. Особливості організації комунікації в умовах надзвичайної ситуації.
24. Перша психологічна допомога в надзвичайній ситуації.
25. Організація психологічної допомоги на місці НС.
26. Саморегуляція та управління чужими емоційними станами в умовах надзвичайної ситуації.

РОЗДІЛ 6. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення аспірантів або осіб, що здобувають другу вищу освіту (магістрів), із дисципліни «Підготовка тренерів з підвищення психологічної готовності особистості до прийняття конструктивних рішень у надзвичайній ситуації» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності аспірантів або осіб, що здобувають другу вищу освіту (магістрів), з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до зазначених видів і термінів контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення в національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано в табл. 1 і табл. 2.

Таблиця 1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ пор.	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів (к-сть x бал)
1	Відвідування лекцій	3 x 5 = 15
2	Робота на семінарському занятті	1 x 25 = 25
3.	Самостійна робота	1 x 10 = 10
4	Модульна (підсумкова) контрольна робота	1 x 10 = 10
	Усього	60
	Підсумковий рейтинговий бал	
	Залік	40
	Усього	100

У процесі оцінювання навчальних досягнень аспірантів застосовуються такі методи:

- методи усного контролю: індивідуальне опитування, співбесіда;
- методи письмового контролю: письмове опитування;
- методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз;
- методи взаємного і спільного контролю.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна і ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) у межах обов’язкового матеріалу з. можливими незначними недоліками
B	82 – 89 балів	Дуже добре – досить високий рівень знань (умінь) у межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75 – 81 бал	Добре –загалом добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 – 74 бали	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60 – 68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35 – 59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1 – 35 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

Навчальне видання

Віталій Миколайович Духневич

**ПІДГОТОВКА ТРЕНЕРІВ З ПІДВИЩЕННЯ
ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ
ДО ПРИЙНЯТТЯ КОНСТРУКТИВНИХ РІШЕНЬ
У НАДЗВИЧАЙНІЙ СИТУАЦІЇ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Літературне редагування *Т. А. Кузьменко*

В оформленні обкладинки використано зображення, взяте з відкритих електронних джерел

Адреса Інституту: 04070, м. Київ, вул. Андріївська, 15

E-mail: info@ispp.org.ua

Сайт: <https://ispp.org.ua>

Підписано до друку 08.12.2022 р. Гарнітура Times New Roman. Авт. арк. 0,8